

LIBRIS

We know
books

Florentina Sâmișăian
Sofia Dobra
Monica Halaszi
Anca Davidoiu-Roman
Horia Corcheș

Limba și literatura română

Ghidul profesorului

Clasa a VII-a

art

Klett

Capitolul I: Repere teoretice 6

Noutățile programei de gimnaziu actuale. Clarificări conceptuale și sugestii de aplicare	6
---	---

Capitolul II: Repere metodologice 20

II.1. Prezentarea manualului	20
II.2. Sugestii privind evaluarea	26
II.3. Planificare calendaristică orientativă	32
II.4. Proiectarea unităților de învățare	
Semestrul I (Unitățile I – II)	36
Semestrul al II-lea (Unitățile III – VI)	46

Capitolul III: Sugestii de utilizare a manualului 64

III.1. Unitatea I. <i>Călătorie în necunoscut</i>	65
III.2. Unitatea II. <i>Aproape de ceilalți</i>	97
III.3. Unitatea III. <i>Harta sentimentelor</i>	129
III.4. Unitatea IV. <i>Granițe între lumi</i>	163
III.5. Unitatea V. <i>Lumea de pe scenă</i>	199
III.6. Unitatea VI. <i>Cunoașterea de sine</i>	223
III.7. Recapitulare finală	241

Anexe **244**

Anexa 1. Programa școlară pentru disciplina limba și literatura română.	244
Anexa 2. Progresia competențelor specifice	
la disciplina limba și literatura română în gimnaziu	251
Anexa 3. Harta conținuturilor programei de limba și literatura română	
pentru gimnaziu	254
Anexa 4. Chestionar privind abordarea interculturalității în școală.	259
Anexa 5.a.1. Minitest – Lectură, Unitatea I	260
Anexa 5.a.2. Minitest – Limbă română, Unitatea I	261
Anexa 5.b.1. Minitest – Lectură, Unitatea II	262
Anexa 5.b.2. Minitest – Limbă română, Unitatea II	263
Anexa 5.c.1. Minitest – Lectură, Unitatea III	264
Anexa 5.c.2. Minitest – Limbă română, Unitatea III	265
Anexa 5.d.1. Minitest – Lectură, Unitatea IV	266
Anexa 5.d.2. Minitest – Limbă română, Unitatea IV	267
Anexa 5.e.1. Minitest – Lectură, Unitatea V	268
Anexa 5.e.2. Minitest – Limbă română, Unitatea V	269
Anexa 5.f.1. Minitest – Lectură, Unitatea VI	270
Anexa 5.f.2. Minitest – Limbă română, Unitatea VI	271
Anexa 6.a. Bareme miniteste, Unitatea I	272
Anexa 6.b. Bareme miniteste, Unitatea II	273
Anexa 6.c. Bareme miniteste, Unitatea III	274
Anexa 6.d. Bareme miniteste, Unitatea IV	275

Anexa 6.e. Bareme miniteste, Unitatea V	276
Anexa 6.f. Bareme miniteste, Unitatea VI	277
Anexa 7.a. Barem de corectare și notare a testului din <i>Caietul elevului</i> , Unitatea I	278
Anexa 7.b. Barem de corectare și notare a testului din <i>Caietul elevului</i> , Unitatea II	279
Anexa 7.c. Barem de corectare și notare a testului din <i>Caietul elevului</i> , Unitatea III	280
Anexa 7.d. Barem de corectare și notare a testului din <i>Caietul elevului</i> , Unitatea IV	281
Anexa 7.e. Barem de corectare și notare a testului din <i>Caietul elevului</i> , Unitatea V	282
Anexa 7.f. Barem de corectare și notare a testului din <i>Caietul elevului</i> , Unitatea VI	283
Anexa 8. Model de lucrare scrisă semestrială	284
Anexa 9. Grilă de evaluare a miniproiectului (Unitatea I)	287
Anexa 10. Comunicare orală. Fișe – textul explicativ (Unitatea II)	288
Anexa 11. Grile de evaluare a jocului de rol (Unitatea III)	289
Anexa 12. Fișă – substantivul (Unitatea III)	290
Anexa 13. Fișă – prepoziția (Unitatea III)	291
Anexa 14. Jurnalul cu dublă intrare (Unitatea IV)	292
Anexa 15. Structura narațiunii orale (Unitatea IV)	293
Anexa 16. Comunicare orală. Criterii de evaluare a povestirii orale (Unitatea IV)	294
Anexa 17. Fișă – evaluarea redactării (Unitatea IV)	295
Anexa 18. Fișă – confirmare predicții (Unitatea IV)	296

II.1. Prezentarea manualului

Ce ne-am propus?

Să scriem un manual care să transforme învățarea în plăcere, o carte care prin ludicul și provocările reflexive conținute să-i ajute pe copii să înțeleagă lumea, să știe să comunice oral și în scris, să le deschidă drumul spre performanță în orice domeniu de activitate viitoare. Sperăm ca lucrarea noastră să provoace curiozitatea spre cunoaștere a elevilor, să stimuleze creativitatea și sensibilitatea pentru frumos, să dezvolte gândirea critică. Am dorit să creăm cât mai multe punți între școală și viață, încât elevii să găsească un sens în ceea ce învață și să-și asume experiențele de cunoaștere pe care cartea le propune. Am ales texte diverse pe care le-am abordat prin diferite „căi de acces”, pentru ca elevii să le poată înțelege și interpreta în propria lor cheie. Activitățile și exercițiile din manual sunt foarte diverse, pentru niveluri și interese diferite, urmărind implicarea copiilor în explorarea diverselor teme și stimulându-le capacitatea lor de a participa activ la procesul de predare-învățare.

Ce cuprinde manualul

Manualul cuprinde o versiune tipărită și una digitală.

Lucrarea este structurată în **șase unități de învățare**, urmate de o recapitulare finală. Nu am prevăzut o evaluare inițială, fiindcă presupunem că profesorul își cunoaște deja elevii și nu mai este nevoie să aplice un test inițial pentru a afla nivelul acestora. Totuși, în situația în care un profesor preia o clasă nouă, recomandăm să aplice un test inițial.

Având în vedere tema generală pe care o propune programa pentru clasa a VII-a, **ORIZONTURILE LUMII ȘI ALE CUNOAȘTERII**, traseul de cunoaștere pe care l-am propus se oprește, în fiecare unitate, asupra unor teme care să le deschidă elevilor noi perspective asupra cunoașterii lumii și a sinelui. Astfel, prima unitate, *Călătorie în necunoscut*, abordează tema aventurii, ilustrată atât din perspectivă umană, cât și a animalelor; cea de a doua unitate, *Aproape de ceilalți*, are în vedere relațiile dintre oameni prin tema modelelor în viață; a treia unitate, *Harta sentimentelor*, se referă la emoții și sentimente, tema fiind iubirea; unitatea a patra, *Granițe între lumi*, explorează fantasticul, prin tema visului; unitatea a cincea, *Lumea de pe scenă*, se concentrează asupra lumii teatrului, relevând tema cărții, a lecturii ca mijloc de cunoaștere; în fine, ultima unitate abordează *Cunoașterea de sine*, tema fiind autocunoașterea. Textele literare de bază aparțin atât unor autori contemporani, cât și unor autori clasici ai literaturii române, iar textele auxiliare au fost selectate deopotrivă din literatura română și din cea universală.

Pe tot parcursul lucrării, am folosit atât metode tradiționale de evaluare (teste la finalul fiecărei unități de învățare), cât și metode și instrumente aparținând evaluării complementare (proiecte tematice, investigație, portofoliu, miniproiecte, autoevaluare).

Cum este structurată o unitate de învățare?

Unitățile de învățare abordează în mod integrat toate cele cinci domenii ale disciplinei, fiind organizate în jurul temei propuse în fiecare unitate și realizându-se diverse corelații între domenii. Structura unei unități de învățare poate fi transpusă grafic precum în schema alăturată.

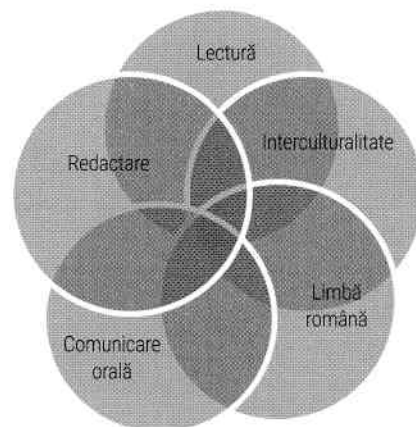

Figura 1: Integrarea domeniilor în cadrul unei unități de învățare

Fiecare unitate de învățare se deschide printr-o pagină de gardă, care cuprinde o imagine adecvată temei și conținuturile abordate în unitatea respectivă.

Numărul unității de învățare

U3 Harta sentimentelor

Titlul unității de învățare

Conținuturile învățării

Conținuturile sunt grupate pe cele cinci domenii din programă, fiind abordate în ordinea următoare: lectură (texte de bază și texte auxiliare), interculturalitate, comunicare orală, limbă română și redactare. Fiecare unitate de învățare se încheie cu o recapitulare și cu o evaluare ce urmărește nivelul atingerii competențelor specifice selectate pentru unitatea respectivă. Deoarece interculturalitatea are mai puține conținuturi în programa clasei a VII-a, unitățile I și V nu abordează explicit acest domeniu.

Demersul propus este coerent și unitar în fiecare dintre secvențele unității de învățare, urmând un algoritm bazat pe ciclul descris detaliat în *Limba și literatura română. Ghidul profesorului, clasa a V-a* (Editura Art Educațional, București, 2018, pp. 22 – 23) și sintetizat mai jos, prin următoarea schemă:

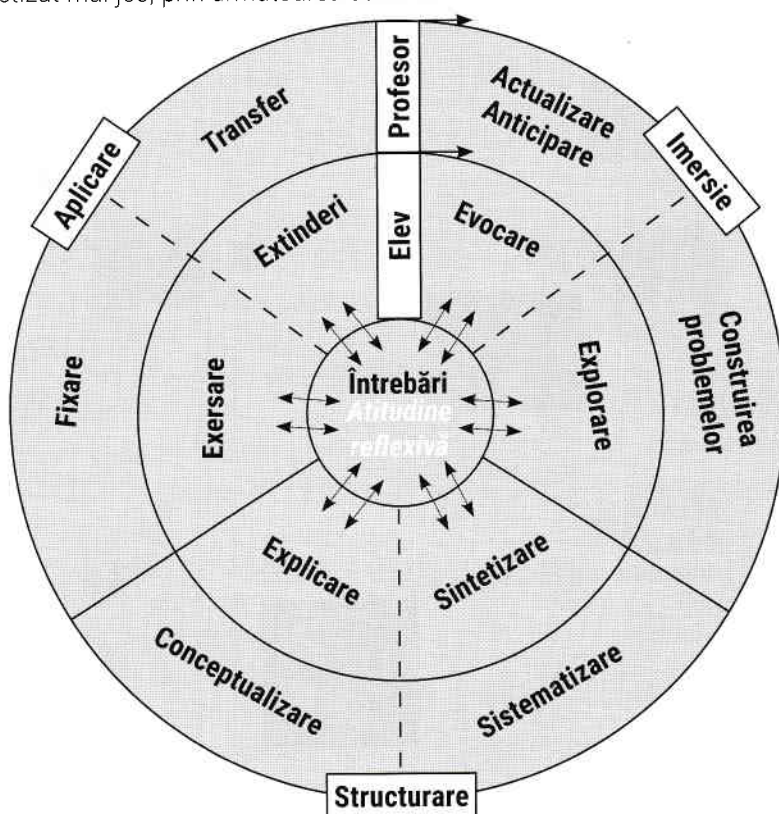

Figura 2. Fazele și subfazele ciclului de predare-învățare care pot fi urmate în cadrul unei unități de învățare (după Singer & Moscovici, 2008)

Elevii își amintesc cunoștințe/abilități legate de temă și încep explorarea acesteia, folosind achizițiile anterioare. Caută noi informații, planifică sau îndeplinesc sarcini simple, prin activarea achizițiilor anterioare asociate noilor conținuturi/unei noi teme.

Manualul sprijină această etapă prin:

- sarcini de lucru menite să activeze cunoștințe anterioare;
- seturi de activități de explorare ce se bazează pe achiziții anterioare în relație cu tema nouă/noile conținuturi.

Etapă structurării

Elevii sunt ghidați să atingă un alt nivel de înțelegere, pe măsură ce interpretează rezultatele experiențelor din faza de imersie.

Profesorul ajută elevii să-și sintetizeze observațiile, să rezume înțelegerea, să exploreze inferențele proprii pentru a sistematiza ceea ce au descoperit.

Apoi profesorul ajută elevii să folosească terminologia potrivită și să explice, să tragă concluzii și să generalizeze.

Manualul sprijină această etapă introducând noi concepte, îmbogățind conținuturile sau/și integrând noile conținuturi, propunând sinteze teoretice și explicații.

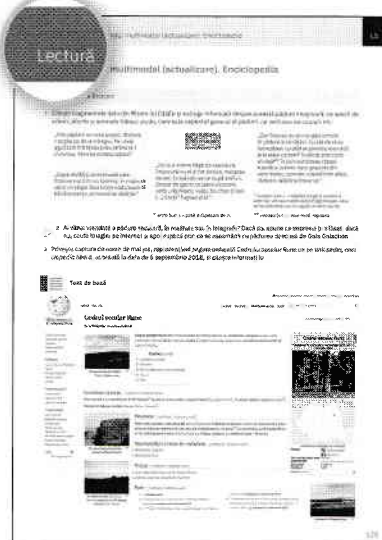
Etapă aplicării

Elevii învață să aplice în noi contexte cunoștințele/abilitățile învățate, încercând să rezolve probleme specifice domeniului de cunoaștere.

Manualul include lecții cu un pronunțat caracter interactiv, propunând exerciții, activități practice prin care elevii pot descoperi noile cunoștințe singuri, pe baza cunoștințelor anterioare. Profesorul trebuie să evite oferirea expozitivă a informațiilor noi, în absența creării unei situații de învățare prin care elevul să descopere singur noile conținuturi. Dialogul permanent dintre manual și elev stimulează gândirea și curiozitatea copilului, care devine mult mai motivat în învățare. Exercițiile, proiectele, portofoliile, activitățile practice propun deschideri către lume sau către alte texte, prin care cunoașterea să fie extinsă.

Tot în această etapă sunt incluse evaluarea și reflecția: măsurarea achizițiilor și identificarea contextelor în care acestea pot fi aplicate, a modului în care s-a produs învățarea.

Fiecare unitate de învățare conține un set de lecții sau câte o lecție pentru fiecare dintre cele cinci domenii, o secvență de recapitulare și o pagină de evaluare.

- *Explorare* (grena) – secvență care cuprinde mai multe exerciții de familiarizare cu tema, bazate pe învățarea prin descoperire;
- *Repere* (portocaliu) – secvență care propune o sinteză teoretică a celor descoperite în *Explorare*;
- *Aplicații* (albastru) – secvență care propune transferul noilor achiziții în noi contexte; de asemenea, aici intră și evaluarea și reflecția asupra celor învățate;
- *Interpretare* (roz) – secvență din cadrul lecțiilor de lectură în care se discută semnificațiile textului;
- *Provocări* (verde) - secvență care propune punți de legătură cu realitatea, cu alte discipline, solicitând gândirea critică și creativă a elevilor;
- *Evaluare/Autoevaluare* (gri) – secvențe care propun teste și criterii de evaluare pentru achizițiile din lecția/lecțiile parcurse.

La nivelul fiecărei lecții, am preferat un demers inductiv, plecând dinspre exerciții spre teorie, indiferent de domeniul disciplinei. Niciodată nu am folosit demersul tradițional în care lecția începe prin oferirea de informații pe care elevii să le memoreze, pentru ca apoi să urmeze întrebări reproductive pe baza acestui text, preferând modelul modern care pornește de la un set de întrebări/probleme prin care elevul să descopere noile conținuturi.

În funcție de scopurile și tipul lecției, profesorul poate folosi diverse modele de structurare a demersurilor didactice. Pentru că modelul tradițional (prezent în aproape toată literatura de specialitate de la noi și omniprezent în practica didactică) este tributary unei viziuni fragmentare, sugerăm două modele pe care le considerăm valoroase, pentru că mizează pe continuitatea și transparența procesului de predare-învățare, pe implicarea elevilor în propria învățare și pe dezvoltarea competențelor metacognitive. Ele pot fi folosite pentru o singură lecție, dar și pentru o suită de lecții care au o unitate tematică (de exemplu, în abordarea unei schițe sau a unei poezii, a modurilor verbului etc.). Mai multe exemple și discuții pe marginea scenariilor lecțiilor vor fi prezentate pentru fiecare unitate de învățare în parte. Reproducem mai jos aceste modele, pe care le-am prezentat inițial în *Limba și literatura română. Ghidul profesorului, clasa a V-a* (Editura Art Educațional, București, 2018, pp. 25 – 26).

Acest model integrează principiile pe care se bazează celelalte două modele prezentate: importanța caracterului procesual al învățării și integrarea lui în orizontul cunoștințelor și preocupărilor elevilor.

Modelul vizează dezvoltarea gândirii critice (este, de altfel, cunoscut și sub denumirea de „modelul gândirii critice”) și cuprinde trei etape, foarte apropiate de algoritmul didactic propus în manual:

1. Evocare/Actualizare	2. Constituirea sensului	3. Reflecție
Ce știi despre subiect și ce aș dori să aflu? – activități de recuperare și de sistematizare a cunoștințelor pe care elevii le au deja despre tema ce urmează a fi abordată în lecție; discuție referitoare la interesele elevilor față de temă	Învățarea noilor conținuturi/strategii – anunțarea subiectului lecției noi – activități de predare-învățare în ordinea desfășurării lor – feedback oferit pentru fiecare activitate	Ce am învățat, cum explic și corelez noile cunoștințe? – reamintirea parcursului de învățare și a conținuturilor abordate; – înțelegerea rostului fiecărei activități – identificarea contextelor noi în care vor putea folosi deprinderile, cunoștințele noi – tema pentru acasă

Dacă primele două etape ale lecției sunt cuprinse în diverse formule și în proiectul de lecție tradițional, ultima etapă este adesea neglijată în practica didactică. Ea are o importanță deosebită pentru realizarea, de către elevi, a unei învățări conștiente, care să-i facă să înțeleagă sensul efortului lor, să-i motiveze pentru învățare și să le dezvolte capacitățile metacognitive.

Modelul „Eu fac – noi facem – tu faci”, în cinci pași, se bazează pe principiile învățării eficiente, conform cărora mai întâi profesorul arată sau modelează pentru elevi ceea ce ei vor învăța („Eu fac”), apoi elevii exersează împreună, sub ghidarea profesorului și a colegilor („Noi facem”), iar în final elevii încearcă să demonstreze în mod independent ce au învățat („Tu faci”). Este un model tradițional, dar există un echilibru între activitatea profesorului (care are aici rolul expertului) și cea a elevilor, care sunt implicați în explorarea temei sau în exersarea unor deprinderi.

Începutul lecției (echivalent cu rubrica intitulată <i>Pentru început</i> în manual)	1. Deschiderea	– Ce vom învăța? – De ce e important să învățăm asta? – Ce știm despre temă? (din clasă sau din afara clasei) – Ce vom face?
Mijlocul („inima”) lecției (echivalent cu rubricile <i>Explorare, Repere și Aplicații</i> din manual)	2. Introducerea temei noi	– Exemple și exerciții care valorifică cunoștințele anterioare ale elevilor – Profesorul oferă explicații, modelează, demonstrează și oferă exemple pe marginea temei (prelegere intensificată, de exemplu), oferind abordări diverse. De exemplu, într-o lecție ce are ca scop deprinderea de către elevi a abilității de rezumare, profesorul poate oferi un model de rezumat făcut de el însuși sau le poate prezenta elevilor un rezumat realizat de altcineva (o înregistrare audio, video sau un text scris). – Această parte nu trebuie să depășească 10 – 15 minute.
	3. Practică ghidată	– Elevii sunt implicați în activități de explorare din mai multe perspective a temei, sub ghidarea profesorului
	4. Practică independentă	– Elevii rezolvă independent sarcini prin care demonstrează gradul în care au integrat noile achiziții
Finalul lecției (echivalent cu rubricile <i>Provocări, Interpretare și Portofoliu</i> din manual)	5. Închiderea	– Sintetizarea celor învățate – Discutarea modului în care elevii pot aplica achizițiile în contexte noi

În cazul adoptării acestui model, este important ca profesorul să cunoască impactul pe care-l au diferitele metode de predare-învățare asupra învățării. Mai jos, se află piramida învățării care prezintă media gradului de reținere a informațiilor în funcție de metoda de predare-învățare, pentru a observa că oamenii învață mai bine atunci când sunt implicați în procesul învățării. Conform diagramei date, se pare că elevii sau adulții rețin și înțeleg mai bine ceea ce învață atunci când sunt implicați în discuții, în activități aplicative, în care explorează și experimentează aspecte noi și, mai ales, atunci când le predau ei înșiși o anumită temă celorlalți.

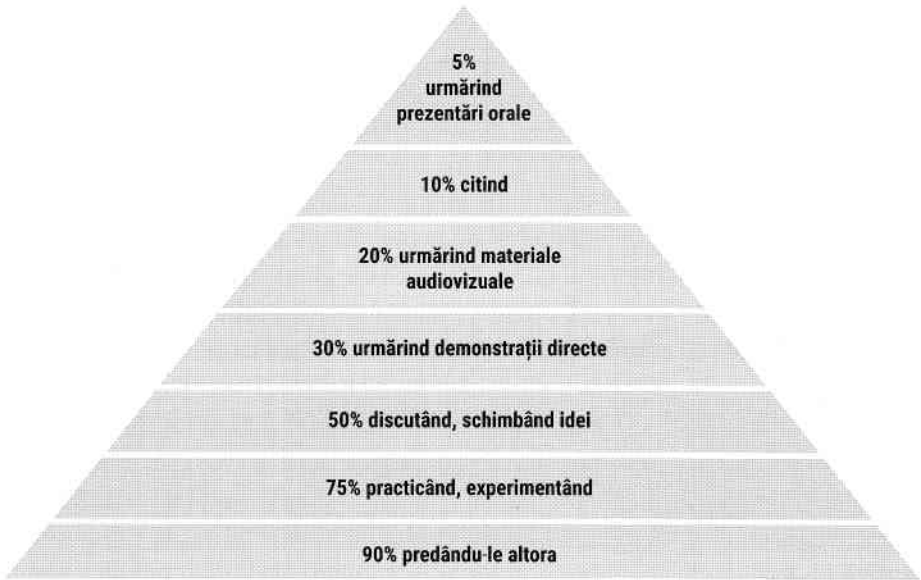
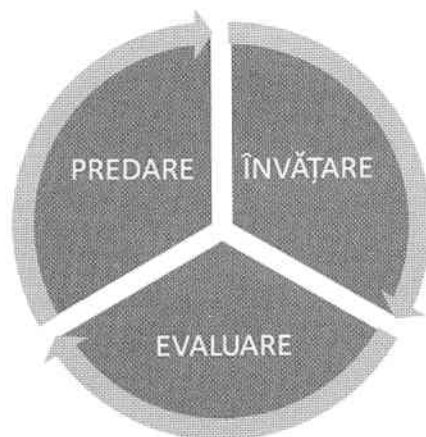

Figura 3: Piramida învățării (sursa: National Training Laboratories, Bethel, Maine)

Aflată în strânsă legătură cu proiectarea activității didactice, evaluarea asigură premisele desfășurării în condiții optime a procesului de predare-învățare. Predarea, învățarea și evaluarea se află, de altfel, într-o relație circulară continuă, așa cum este reprezentată în schema de mai jos, predarea determinând învățarea, învățarea creând premisele evaluării, iar evaluarea influențând predarea, rezultatele constatate constituind baza reluării procesului instructiv-educativ.

Tipuri de evaluare folosite la orele de limba și literatura română

Există mai multe clasificări ale tipurilor de evaluare, în funcție de criteriul stabilit. După criteriul momentului în care se integrează în desfășurarea procesului didactic, se poate vorbi de existența a trei tipuri de evaluare: evaluare inițială, evaluare continuă, evaluare sumativă.

1. Evaluarea inițială are scop predictiv și urmărește stabilirea nivelului de pregătire a elevilor. Informațiile obținute în urma evaluării inițiale îl ajută pe profesor să identifice nivelul achizițiilor și al competențelor și îi permite planificarea activităților didactice viitoare, inclusiv elaborarea unor planuri de intervenție personalizată și realizarea unor programe diferențiate. De regulă, evaluarea inițială se aplică înainte de a face recapitulări, pentru nu-i fi denaturat rezultatul.

De regulă, evaluarea inițială se realizează la începutul unui nou ciclu de învățare sau atunci când profesorul preia o clasă pe care nu o cunoaște.

Evaluarea inițială de la începutul clasei a VII-a ar trebui să țină cont competențele pe care elevii care au încheiat clasa a VI-a ar trebui să le aibă după revenirea din vacanța de vară.

2. Evaluarea formativă este continuă și însoțește întregul parcurs didactic, permițându-i profesorului să urmărească sistematic progresul elevului și să-și adapteze în timp real demersul didactic, în funcție de specificul situațiilor identificate. În plus, prin evaluarea formativă se cuantifică actul învățării atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ. Evaluarea formativă nu trebuie să sancționeze elevul pentru ceea ce nu știe sau nu poate realiza, ci să ofere informații despre ce știe și ce poate să facă elevul cu ceea ce a învățat, evidențiindu-i limitele sau/și performanțele.

Manualul propune câteva instrumente de evaluare formativă, cum ar fi minitestele de la finalul domeniilor *Lectură* și *Limbă română* (vezi *Anexele 5.a.1 – 5.f.2*), AMII-urile interactive din varianta digitală, fișele de autoevaluare, grile de evaluare și de autoevaluare pentru activitățile de comunicare orală sau de redactare sau lista de verificare.

3. Evaluarea sumativă se realizează, de obicei, la sfârșitul unei perioade de instruire de lungă durată, la finalul unei unități de învățare, la sfârșit de semestru, de an școlar sau de ciclu curricular.

La finalul fiecărei unități de învățare, atât manualul, cât și *Caietul elevului* oferă câte un model de test sumativ, conceput pe baza unei matrice de specificații atent elaborate, iar în *Ghidul profesorului* există și baremele de evaluare și de notare aferente (vezi *Anexele 7.a – 7.f* și încheierea fiecărei unități de învățare, din cap. III).

Fiecare test are ca punct de plecare un text-suport de același tip cu textul de bază studiat în unitatea respectivă. Testul este alcătuit din două părți. Prima parte, A, căreia îi sunt alocate 60 de puncte, se constituie dintr-un item semiobiectiv de tip întrebare structurată, alcătuit la rândul său din 10 cerințe a câte 6 puncte fiecare, toate vizând înțelegerea textului, după cum urmează: cinci cerințe urmăresc nivelul fonetic, lexico-semantic și gramatical, iar cinci cerințe nivelul stilistic-textual. De regulă, cerințele ce intră în componența itemului de tip întrebare structurată